

A szöveg

A szöveg az adott beszédhelyzetben a mondanivaló egészét tartalmazza.

A mondatnál magasabb szintű nyelvi egység, mert a kommunikációs folyamatban az üzenet egészét magába foglalja.

1832: MTT szótára: első szó írásban szó-szövi igéből alkották, mert a gondolatok összefűzését jelentette

Részegysége: mondat, de terjedelme nagyon különböző lehet

Egy mondatból több kötetes regényig terjedhet

A szöveg mondatainak jellemzői:

- Megszerkesztettség (nyelvileg kerek, egész, lezárt)
- beszerkesztettség (utal előzményre, következményekre)

A szöveget meghatározó tényezők

- Szövegösszefüggés: kontextus (téma, szövegen belüli viszonyok)
- beszédhelyzet : szituáció (kinek? mikor? milyen körülmények között?)

A szöveg jellemzői:

- Csak nyelvi jelekből állhat (gesztus, mimika nem része)
- A mondatok láncszerű összekapcsolódásából áll
- Az adott kommunikációs helyzetben betölti feladatát

Szövegfajták:

- Megjelenési formája szerint:
 - szóbeli:
 - magán
 - nyilvános
 - írásbeli:
 - magán
 - nyilvános

Szóbeliség	Írásbeliség
Elsődleges kommunikációs forma	Másodlagos kommunikációs forma
Hangokból áll	Betűkből, írásjelekből
Akusztikai hatás	Vizuális hatás
Időbeli kiterjedés	Térbeli kiterjedés
Gazdagabb eszközkészlet (gesztus, mimika)	Szegényebb eszközkészlet (csak nyelvi jelek)
Az üzenet azonnali, spontán reakciót kíván	Az üzenet késleltetetten jut el a vevőhöz
Szerkesztése kevésbé átgondolt, nyelvileg igénytelenebb	Szerkesztése átgondolt, tudatos, nyelvileg igényes

A szöveg csoportosítása műfajok szerint

- Elbeszélés: eseményt, történetet mond el
 - Rendező elve: időbeliség
 - Leggyakoribb szófaja: ige
 - Típusai:
 - Jelenet szerinti elbeszélés
 - A mesélő részese a történéseknek, jelen van a cselekvés lefolyásakor
 - Tudósító elbeszélés:
 - Elbeszélő kívülállóként szemléli az eseményeket
- Leírás: szemléletes, részletes bemutatása az embereknek, tárgyaknak, jelenségeknek vagy a környezetnek

- Rendező elve: térbeliség (fentről le, közelről távol)
- Leggyakoribb szófaja: névszók (főnév, melléknév, számnév, névmás)
- Típusai:
 - Egyszerű leírás:
 - Kevésbé részletes képet nyújtunk az adott dologról
 - Részletező leírás:
 - Mindent meghatározunk, aprólékos bemutatás
 - Tárgyilagos:
 - Elbeszélő nem nyilvánít véleményt, csak objektíven közli a tényeket
 - Minősítő leírás:
 - Véleményét is megfogalmazza
 - Elemező-meggyőző szöveg:
 - Arra használjuk, hogy logikai érvek segítségével világítunk rá az összefüggésekre.
 - Rendező elv: ok-okozati viszonyok feltárása
 - Változatos szófajok
 - Megjelenési formái: tankönyvek,adások, kritikák, lexikon, szótár, érvelés, ismeretterjesztő adás

Iskolai szövegfajták:

- felelet, kiselőadás, értekezés, esszé
- Legigényesebb: esszé
- Alapvető egysége: bekezdés, mely 1-1- résztémát foglal össze
- Minden bekezdésnek van tételmondata, mely köré az összes többi csoportosul
- Nincs kötött helye, a tételmondat az elején vagy a végén szokott előfordulni
- Legalább 3, maximum: végtelen
- Alapvető részei:
 - Bevezetés:
 - Háttér információk gyűjtése, előzmények felvázolása, probléma megfogalmazása, kérdések felvetése
 - Tárgyalás:
 - Leghosszabb
 - Probléma részletes kifejtése
 - Több részegységre tagoljuk -> több szempontból figyeljük meg
 - Befejezés:
 - Probléma lezárása, felvetett kérdések megválaszolása, lényeg összefoglalása, személyes vélemény

A szöveg szerkezete

- Szöveg alapegysége a bekezdés, melynek mondatai a tételmondat köré épülnek.
- A bekezdés szerkezete a szöveg mikroszerkezetét alkotja
- Minden bekezdésnek kapcsolódnia kell a fő témához és egymással is össze kell függniük
- A bekezdések sorrendje, logikája alkotja a szöveg makroszerkezetét
- Szöveg mondatait láncszerűen kell egymáshoz kapcsolni, tehát tartalmilag és nyelvtanilag is összefüggést kell teremteni
- A szövegösszetartó erő (kohézió) két formában valósul meg
 - Lineáris kohézió:
 - Egyenes vonalú összefüggés:
 - A szöveg mondatai láncszerűen kapcsolódnak egymáshoz
 - Globális kohézió:
 - Átfogó összefüggés:
 - A szöveg minden mondatának a címhez kell kapcsolódnia

